

(Suomentajan huomautus: Tämä päätös koskee käsittelyyn ottamista. Lopullinen tuomio annettiin 26.09.2006, ja siinä todettiin Suomen loukanneen ihmisoikeussopimuksen 8. artiklaa. En ole valan tehnyt kielenkääntäjä ja siksi pyydän lukijaa suhtautumaan käännökseeni riittävällä varauksella. Tosin olen lukenut melkoisen määrän valan tehneiden lakitekstin käännöksiä, jotka ovat olleet ala-arvoisia. Käännöksessäni en ole ollut sanatarkka, vaan olen usein mm. käyttänyt termiä 'kirjelmä', vaikka tarkasti kääntäen olisi tullut käyttää termejä 'valitus', 'selitys' tai 'vastaselitys'. Näiden termien sisältö ei kuitenkaan tule aina minulle maallikkona selkeäksi EIT:n päätöksessä. Jotkut päätöksen perustelut ovat lauserakenteiltaan niin monimutkaisia, että en ole parhaalla tahdollani ymmärtänyt, mitä tarkoitetaan. Olen pyrkinyt merkitsemään nämä kohdat käännökseeni. Lopullisten päätösten tekstit julkaistiin Finlexissä, joten lukija voi verrata nyt kääntämäni adimissibilitypäätöstä lyhenteeseen. Anu Suomela Sexpo-säätiö anu.suomela@sexpo.fi).

NELJÄS JAOSTO

PÄÄTÖS

KÄSITTELYYN OTTAMISESTA

Valitus no. 36065/97

Valittaja H.K.

Vastaaja Suomi

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (Neljäs jaosto) on istunnossaan 27. syyskuuta 2005 jaostona jonka kokoonpano oli:

Sir Nicolas Bratza, President,
Mr J. Casadevall,
Mr G. Bonello,
Mr M. Pellonpää,
Mr K. Traja,
Mr J. Borrego Borrego,
Ms L. Mijovic', judges,
and Mrs F. Elens-Passos, Deputy Section Registrar,

On käsitelty yllä mainitun valituksen, joka on jätetty Euroopan Ihmisoikeuskomissiolla 7. toukokuuta 1997.

On ottanut huomioon Ihmisoikeussopimuksen Artiklan 5 § 2 Protokolla No. 11, jonka perusteella valitus siirrettiin tuomioistuimelle.

On ottanut huomioon havainnot, jonka vastaajana oleva Hallituksen toimittanut sekä havainnot, jotka valittaja on esittänyt niihin.

On tehnyt seuraavan päätöksen:

FAKTAT

Valittaja on Suomen kansalainen, syntynyt 1968. Häntä edusti Tuomioistuimessa Mr Sami Heikinheimo ja Ms Anu Suomela, molemmat lakimiehiä jotka toimivat Helsingissä (tässä on virhe, Suomela ei ole lakimies vaan yhteiskuntatieteilijä). Vastauksen antanutta hallitusta edusti valtionasiamies Arto Kosonen johtaja Ulkoministeriöstä.

A. Tapauksen olosuhteet

Tapauksen tosiasiat, kuten osapuolet ne ovat esittäneet ja kuten ne ilmenevät asiakirjoista ovat yhteenvetona seuraavat.

Tausta

Valittaja on kahden lapsen isä, K:n joka on syntynyt 1988 ja H:n joka on syntynyt lokakuussa 1990. Hän ja lasten äiti erosivat tammikuussa 1992 asuttuaan sitä ennen erossa marraskuusta 1990. K. asui äitinsä ja H. isänsä kanssa. Valittaja otti H.:n hoitoonsa noin 10 päivää tämän syntymän jälkeen. Eron yhteydessä Sosiaalilautakunnassa vahvistetun sopimuksen mukaan K. jäi äidilleen ja H. isälleen. Vanhemmilla oli yhteishuolto.

Maaliskuusta lokakuuhun 1994 M. asui yhdessä valittajan kanssa. Heidän eronsa jälkeen M. otti yhteyttä sosiaaliviranomaisiin väittäen, että valittaja oli seksuaalisesti hyväksikäyttänyt H.:ta. Lapsen puheet ja käyttäytyminen olivat kiinnittäneet M.:n huomiota, ja hän oli havainnut että H. usein kosketteli sukupuolielimiään ja masturboi nukkumaan mennessään. M. raportoi epäilynsä myös perhepäivähoitajalle. Valittajalle ei kerrottu näistä raportoinneista.

Sosiaaliviranomaisten alkuperäiset toimet

16. marraskuuta 1994 vieraillessaan päivähoitajan luona sosiaaliviranomaiset pyysivät häntä tarkkailemaan H.:n käyttäytymistä, joka tämän mielestä oli poikkeavaa, koska hän masturboi ennen nukahtamista. Viranomaiset havaitsivat tämän vierailullaan. 17. tammikuuta 1995 he kävivät jälleen päivähoitajan luona, joka nyt oli pitänyt päiväkirjaa H.:n käyttäytymisestä. Näiden muistiinpanojen ja omien havaintojensa perusteella viranomaiset konsultoivat perheneuvolaa, ja päättivät järjestää H.:n haastattelut sekä muut tutkimukset sen epäilyn perusteella, että häntä oli seksuaalisesti hyväksikäytetty. Valittajalle ei kerrottu näistä käynneistä.

27. tammikuuta 1995, kun valittaja tuli hakemaan H.:ta päivähoidosta, hänet ohjattiin perheneuvolaan, jossa hänelle kerrottiin seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä. Hän kiisti seksuaalisen hyväksikäytön, mutta suostui siihen, että H. tutkittaisiin, mutta hän ei suostunut siihen, että H.:n asuinpaikka muutettaisiin tutkimusten ajaksi.

Tällöin valittajalle kerrottiin, että H.:n tuli olla äitinsä luona, joka oli hänen toinen laillinen huoltajansa. Hallituksen esittämän mukaan valittaja oli kommentoinut H.:n sijoitusta sanomalla, että jos H. ei voinut olla hänen luonaan, paras paikka hänelle oli olla äidin luona. Hänelle kerrottiin myös, että jos hän ei suostu luovuttamaan H.:ta äidille, sosiaaliviranomaisen olisi pakko ottaa hänet huostaan. Hallituksen mukaan hän suostui H.:n sijoittamiseen äidilleen. Valittaja kiistää tämän.

2. helmikuuta 1995 valittajan asiamies otti yhteyttä sosiaaliviranomaisiin. Hänelle sanottiin, että jos valittaja ei suostu H.:n sijoittamiseen äidille tutkimusten ajaksi, ainoa vaihtoehto oli tehdä kiireellinen huostaanottopäätös. Samana päivänä asiamies perui valittajan väitetyn suostumuksen H.:n sijoittamisesta äidilleen, minkä seuraamuksena 3. helmikuuta 1995 järjestettiin perheneuvolassa tapaaminen vanhempien kanssa.

On kiistämätöntä, että 3. helmikuuta 1995 lähtien valittaja ei suostunut siihen, että H. sijoitettaisiin kodin ulkopuolelle. Osapuolet ovat erimielisiä siitä suostuiko valittaja H.:n sijoitukseen äidilleen ajan 27.:stä tammikuuta 2.:een helmikuuta 1995.

Kiireellinen huostaanotto ja normaali huostaanotto

Kiireellisen päätöksen H.:n huostaanotosta ja sijoittamisesta äidille teki johtava sosiaalityöntekijä 8. helmikuuta 1995 Lastensuojelulain 18. §:n perusteella. Asian jatkoharkinta siirrettiin Tampereen sosiaali- ja terveyslautakuntaan lain 17. pykälän perusteella. Kiireellistä huostaanot-

toa perusteltiin sillä, että oli tarve suorittaa välttämättömät perheneuvolan tutkimukset sen suhteen oliko H.:ta seksuaalisesti hyväksikäytetty. Päätöstä ei ollut kirjoitettu Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymässä muodossa, joka määrittellään Lastensuojeluasetuksen 14 §:ssä (1010/1983). Valitusosoituksen mukaan, joka oli liitetty päätökseen, valitus tuli osoittaa lautakunnalle 14 päivän kuluessa.

24. tammikuuta 1995 Lautakunta päätti, että kiireellistä huostaanottoa oli jatkettava 27. maaliskuuta 1995 asti, jotta tutkimukset saatiin suoritetuiksi. Liitteenä olleen valituspäätöksen mukaan valitus tuli toimittaa Lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa.

Perheneuvolan tutkimukset alkoivat 7. helmikuuta 1995 ja tulivat valmiiksi 24. maaliskuuta 1995. Kaksi psykologia J.K. ja M.R. sekä lastenpsykiatri A-K.R. totesivat kirjallisessa lausunnossaan 24. maaliskuuta 1995, että oli varsin todennäköistä, että valittaja oli seksuaalisesti hyväksikäyttänyt H.:ta. Hänelle kerrottiin tutkinnan tuloksesta saman päivän tapaamisessa, jossa olivat paikalla H.:n äiti J.K., sekä valittaja ja hänen ystävänsä. Tutkimuksen lopputulos oli se, että H. tuli ottaa huostaan ja siirretään pois valittajalta.

Normaali huostaanotto

24. ja 27. maaliskuuta 1995 Lautakunta kuuli vanhempia ja isän puoleista isoäitiä. Valittaja edelleen kiisti hyväksikäyttäneensä H.:ta. Isoäiti ei ollut havainnut H.:n käyttäytymisessä mitään poikkeavaa. Kiireelliseen huostaanottoon liittyen hän kertoi toistuvasti kiinnittäneensä huomiota H.:n 'epätavallisiin juttuihin', ja oli vakuuttunut siitä, että tämä johtui jostakin mitä oli tapahtunut päivähoitossa. Hän suostui siihen, että H. sijoitettaisiin hänen kotiinsa. H.:n äiti, totesi, ettei hän ollut koskaan hyväksynyt sitä, että H. asuu isänsä kanssa, ja että hän oli pyrkinyt välttämään kaikenlaista kontaktia häneen ja hänen perheeseensä. Valittaja ei suostunut siihen, että H. olisi äidillään. 27. maaliskuuta 1995 Lautakunta vahvisti huostaanoton Lastensuojelulain 17 §:n perusteella. Perusteena oli seuraava:

'H.:n tutkimukset perheneuvolassa ovat valmistuneet ... Tutkimusten lopputulos vahvisti sen käsityksen, että lasta oli seksuaalisesti hyväksikäytetty ja että hänen kehityksensä oli vakavasti vaarassa jos hän asuisi isänsä kanssa. Lausunnossaan perheneuvola suosittelee, että lapsi otetaan huostaan, jotta turvataan hänen terve kehityksensä. Ei ole mahdollista estää mahdollista hyväksikäyttöä avoimuuden tukitoimin. Huostaanotto turvaa sen että hän saa kehitystasonsa mukaista huolenpitoa.'

Lautakunta alisti päätöksensä Hämeen lääninoikeudelle ja valittaja jätti valituksensa johon hän liitti kaksi lääkärilausuntoa. Ensimmäisen lausunnon oli antanut yleislääkäri A.H. 3. maaliskuuta 1995. Hän oli tavannut H.:n neljä kertaa Lastenneuvolassa, viimeksi joulukuussa 1993. Toisen lausunnon antoi I.L. samalta klinikalta 7. maaliskuuta 1995. Hän oli tavannut H.:n viimeksi lokakuussa 1994. Näissä lausunnoissa ei lapsen kehityksessä ollut havaittu mitään poikkeavaa, eikä myöskään mitään ongelmaa siinä, etteikö valittaja kyennyt pitämään hyvää huolta hänestä. Ottaen huomioon, että H. oli ollut äitinsä luona tutkimusten ajan, valittaja esitti ettei voitu sulkea pois sitä, että äiti oli vaikuttanut lapsen käyttäytymiseen. Hän toisti, että vaikka H.:ta oli tarkkailtu päivähoitossa, häntä ei oltu informoitu epäilyistä ennen kuin tammikuussa 1995. Hän esitti myös ettei häntä oltu kuultu hallintomenettelylain 15 §:n mukaisesti. Kun hänet oli kutsuttu tapaamiseen 27. tammikuuta 1995 häntä ei oltu informoitu sen todellisesta luonteesta, eli suunnitelmasta ottaa lapsi huostaan. Hän esitti saaneensa kopion 8. helmikuuta 1995 tehdystä kiireellisen huostaanoton päätöksestä lukuisten vaatimusten jälkeen, ja että kappale, jossa todetaan hänen oikeutensa saattaa asia lautakunnan käsittelyyn oli jätetty pois.

29. kesäkuuta 1995 sosiaaliviranomaiset ja äiti sopivat, että H. menisi isän äidin ja tämän elämäkumppanin luo kahdeksi viikoksi heinäkuussa 1995 äidin uupumuksen vuoksi. 18. heinäkuuta 1995 H.:n äidin äiti ilmoitti sosiaaliviranomaisille, että H. ei ollut edellisenä päivänä palannut kotiin. Yrityksistään huolimatta he eivät saaneet yhteyttä äitiin, jonka vuoksi he 25. heinäkuuta sopivat isän äidin kanssa, että H. olisi hänen luonaan kunnes äitiin saataisiin yhteys

ja tilanne voitaisiin arvioida. 17. elokuuta 1995 äiti ilmoitti viranomaisille, että H. ei voi jäädä hänen luokseen, koska tilanne oli vienyt häneltä voimat. Hän ehdotti että H. menisi isänsä isän luo. Samana päivänä sosiaaliviranomaiset kävivät isoisän ja tämän elämäkumppanin luona, joka on ammatiltaan päivähoitaja. He ilmoittivat, että eivät voi pitää H.:sta huolta pitkäaikaisesti. Sovittiin kuitenkin että H. jäisi heille siihen asti kun Lääninoikeuden päätös saataisiin.

21. elokuuta 1995 valittaja ilmoitti sosiaaliviranomaisille että hän ei suostu huostaanottoon. Samana päivänä erikoislääkäri A.L.:n antamassa lausunnossa todetaan, että H. on fyysisesti ja psyykkisesti normaalisti kehittynyt.

Suullisessa käsittelyssä elokuun 31. päivänä 1995 Lääninoikeus kuuli kuutta todistajaa. Psykologi M.R. todisti tavanneensa H.:n kerran, jonka jälkeen tutkimus siirtyi psykologi J.K.:lle, joka oli tavannut hänet muutaman kerran. Koska lapsi vaikutti ujolta miespuolisten haastattelijoiden suhteen, A-K.R. oli ottanut tutkimukset hoitaakseen. M.R. todisti myös että lapsen lausunto A-K.R.:lle, joka oli äänittänyt haastattelut, oli yhtenevä sen kanssa, mitä hän oli sanonut päivähoitajalle.

Isän äiti todisti, että maaliskuusta 1995 H. oli alkanut käyttäytyä poikkeuksellisen seksuaalisoituneella tavalla, mikä viittasi päivähoitossa muiden lasten kanssa leikittyihin leikkeihin. H. oli myös viitannut päivähoitajan aviomieheen, joka oli kutitellut häntä. Hän todisti lisäksi, että valittajan entinen tyttöystävä M. oli parin eron yhteydessä lokakuussa 1994 uhannut kostaa valittajalle.

Päivähoitaja todisti että H. oli jatkanut masturbointia sen jälkeen kun hänet oli siirretty pois valittajan kodista. Hän kiisti koskaan jättäneensä H.:ta yksin puolisonsa kanssa, minkä valittaja omalta puoleltaan kiisti.

Valittaja vaati että tuomioistuim määräisi H.:n psykiatriin tutkimuksiin. Lautakunta ei vastustanut tällaisia tutkimuksia kunhan ne suoritettaisiin julkisessa terveydenhuollossa. Valittaja esitti että hän oli syksyllä 1994 oma-aloitteisesti keskustellut tyttärensä käyttäytymisestä sosiaaliviranomaisen kanssa toisessa paikallisessa sosiaalitoimistossa, minkä johdosta hän itse pyysi päivähoitajaa tarkkailemaan H.:ta tässä asiassa. Päivähoitaja kiisti tällaista keskustelua käydyin.

Lääninoikeus myönsi valittajalle maksuttoman käsittelyn taannehtivasti 27. maaliskuusta 1995. Se hylkäsi kuitenkin vaatimuksen H.:n lisätutkimuksista. Päätöksessään 29. syyskuuta 1995 se pysytti huostaanoton voimassa, kertasi M.:n kertomaa lokakuulta 1994 sekä päivähoitajan havaintoja. Kesästä 1994 päivähoitaja oli nähnyt H.:n masturboivan usein päivänunille mennessään ja leikkiessään. Hänen muistiinpanojensa mukaan masturbointi oli kestänyt viidestätoista minuutista puoleentoista tuntiin. H. oli myös toistuvasti sanonut, että valittaja oli kutittanut häntä pyllystä ja antanut kielisuudelmia.

Lääninoikeuden perustelut huostassapidolle ovat lyhennettynä seuraavat:

‘Saatuksen todisteiden mukaan kodin olosuhteet ovat vakavasti vaarantaneet H.:n terveyden ja kehityksen. Avohuollon tukitoimet eivät ole mahdollisia. Huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle on hänen etunsa mukaista.’

Lääninoikeuden päätös tuli tiedoksi lautakunnalle 5. lokakuuta 1995. Seuraavana päivänä sosiaaliviranomaiset ilmestyivät ilmoittamatta ennakkoon isoisän ja tämän kumppanin kotiin ja veivät H.:n väliaikaiseen sijaisperheeseen.

Valittaja valitti Lääninoikeuden päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja vaati suullista käsittelyä sekä H.:n uudelleen tutkimista.

Sosiaaliviranomaisten ja valittajan välisessä tapaamisessa 11. lokakuuta 1995 hänelle kerrottiin, että H. oli siirretty sijaisperheeseen. Hän ilmoitti vastustavansa siirtoa. Äiti hyväksyi sijoituksen.

6. marraskuuta 1995 valittaja sieppasi H.:n mukaansa valvotusta tapaamisesta ja piilotteli häntä seuraavat 11 kuukautta. 1. joulukuuta 1995 hän ja H. olivat tutkittavana psykologi H.H.:n luona. Lausunnossaan 22. tammikuuta 1996 hän toteaa, että H. oli huomattavasti ikäistään

kehittyneempi. Hän oli tasapainoinen, erittäin kiintynyt isäänsä, eikä esiin tullut mitään joka viittaisi siihen, että häntä olisi seksuaalisesti hyväksikäytetty.

Kaksi päivää sieppauksen jälkeen Lautakunta päätti, että huostaanotto toteutetaan sijaisperheessä. Lautakunta ei hyväksynyt isoisän ja hänen kumppaninsa tarjousta huolehtia H.:sta Se totesi, että valittajaa oli kuultu henkilökohtaisesti 11. lokakuuta 1995. Hänet oli kutsuttu Lautakunnan kokoukseen, mutta hän lähetti kirjeen joka luettiin ääneen kokouksessa.

30. marraskuuta 1995 Lautakunta jätti Korkeimmalle hallinto-oikeudelle selvityksensä vastauksena valittajan valitukseen. 19. tammikuuta 1996 valittaja jätti lisäkirjeen.

27. helmikuuta 1996 tuomioistuin pyysi Terveystieteiden tutkimuskeskukselta (TEO) lausuntoa perheneuvolan tutkimuksista. Asiasta ilmoitettiin valittajalle vastinetta varten.

Tällä välin myös valittaja kanteli perheneuvolan tutkimuksista TEO:oon. Se oli hankkinut pysyvien asiantuntijoiden lastenpsykiatri E.R.:n ja psykologi T.P.:n, A-K.R.:n ja J.K.:n kirjalliset lausunnot. Lausunnossaan 30. tammikuuta 1996 E.R. toteaa mm.:

‘H.:lle tehdyt tutkimukset suoritettiin isän kanssa leikittyjen ‘seksileikkien’ vuoksi, josta lapsi oli puhunut päivähoitajalle, ja toisaalta koska H. masturboi usein päivähoitossa etenkin mennessään päiväunille. Vaikka masturbointi on melko tavallista tuossa iässä, sitä ei voida pitää iästä johtuvana, kun se on niin intensiivistä ja pitkäkestoista, kuin perhehoitaja kertoo, etenkin kun masturbointi sijoittuu lapsen kertomien kotona tapahtuvien ‘seksileikkien’ yhteyteen. Tässä valossa tarkasteluna tutkimusten teko on perusteltua ... [A-K.R.:n] kysymykset [jotka oli esitetty h.:lle] eivät ole johdattelevia vaikka ne ovat jonkun verran painostavia, kun niitä toistettiin useita kertoja, kun tyttö ei kyennyt vastaamaan niihin ... Epäselväksi jää tytölle tehty psykologiset testit, joko projektiiviset testit, tai lapsen kyvykkyyttä mittaavaa testit. Epäselväksi jää myös mihin yhteyteen leikit liittyvät. Näin ollen en voi arvioida psykologi [J.K.:n] tutkimuksia. Psykologi [M.R.] on tavannut molemmat vanhemmat, mutta dokumenteissa joita olen saanut ei ilmene yksityiskohtaista kuvausta keskustelujen sisällöstä, joten en voi arvioida näiden keskustelujen laatua. Päätös ottaa lapsi huostaan on tehty asianmukaisesti ottaen huomioon että isän on näytetty todennäköisesti olevan lapsensa hyväksikäyttäjä.’

21. toukokuuta 1996 TEO antoi valittajalle oikeuden perehtyä 24 tunnin ajan neljään äänitteeseen H.:n tutkimuksista perheneuvolassa. Hänellä ei ollut lupa kopioida nauhoituksia, vaan litteroida ne kirjalliseen muotoon.

3. kesäkuuta 1996 Korkein hallinto-oikeus pyysi valittajalta lisäselvitystä. Selitykseensä 19. kesäkuuta 1996 hän liitti psykologi H.H.:n kirjallisen lausunnon, joka oli annettu lapsen sieppauksen jälkeen. Hän vaati suullista kuulemistä jotta voisi kuulusteluttaa entistä tyttöystävänsä M.:ää, tri A-K.R.:ää, psykologi H.H.:ta, G.A.:ta, joka on lastenpsykiatri ja Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntija. Lisäksi hän vetosi siihen, että hän ei ollut saanut kaikkia asiakirjoja erityisesti TEO:n lausuntoa sekä A-K.R.:n ja J.K.:n muistiinpanoja. Lopuksi hän nojautui tri G.A.:n 17. kesäkuuta 1996 antamaan lausuntoon, jossa todetaan, että perheneuvolan tutkimukset eivät osoita, että valittaja olisi seksuaalisesti hyväksikäyttänyt H.:ta. Päin vastoin haastattelujen litteroinnista käy ilmi, että A-K.R. oli johdatellut ja painostanut häntä selkeänä tavoitteenaan löytää seksuaalinen hyväksikäyttö. Kaikkia haastatteluja ei ollut nauhoitettu, ja potilasasiakirjat puuttuivat asiakirjoista, joten tri G.A. ei voinut arvioida perheneuvolan tutkimusten luotettavuutta.

Seuraavaksi TEO pyysi lisälausunnon tri E.R.:ltä ja psykologi T.P.:ltä. 8. heinäkuuta 1996 annetussa lausunnossa ilmaistaan se näkemys, että H.:n huostaanotto ja sijoittaminen äidille, ja sittemmin sijaisperheeseen olivat perusteltuja ja aiheellista, kun otetaan huomioon H.:n puheet ja käyttäytyminen. Lisäksi lausunnossa esitetään, että perheneuvolan olisi tullut tarkemmin harkita H.:n jatkotutkimuksia sen perusteella, että psykologiset tutkimukset ja vanhempien haastattelu olivat olleet riittämättömiä. Lisäksi he ottivat kantaa tutkimuksiin, jotka oli valittajan aloitteesta tehnyt psykologi H.H. tytön sieppauksen aikana. Kuten ylempänä todetaan valittaja vetosi Korkeimmassa hallinto-oikeudessa H.H.:n kirjalliseen lausuntoon:

‘... Psykologi H.H. on suorittanut psykologiset tutkimukset sekä H.:lle että hänen isälleen. Kirjallinen lausunto on annettu näiden tutkimusten perusteella. H.H. on tutkinut isän kahdessa eri tapaamisessa ja lapsen yhden kerran. On kyseenalaista etenkin seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn olleessa kyseessä, että sama psykologi

testaa sekä epäillyn että hyväksikäytetyn lapsen ... Tutkimus on tehty konsultoimatta aikaisemmat tutkimukset tehneitä, mikä on mielestämme epäeettinen ja sopimaton menettely psykologilta ...'

Korkeimmalle hallinto-oikeudelle antamassaan jatkolausunnossa 29. heinäkuuta 1996 TEO arvioi perheneuvolan tutkimusten olleen välttämättömät, kun oli perusteltu epäily seksuaalisesta hyväksikäytöstä. TEO oli tutkinut ääninauhat ja perheneuvolan dokumentit sekä kuullut psykologi J.K.:ta, tri A-K.R.:ää ja psykologi M.R.:ää kirjallisesti. Sillä oli käytössään myös ylempänä mainittu vakituisten asiantuntijoiden lausunto.

1. elokuuta 1996 Korkein hallinto-oikeus pyysi valittajalta lisäselvitystä. Selvityksessään 19. elokuuta 1996 hän huomautti, ettei hänelle ollut toimitettu kopioita yllä mainituista tri A-K.R.:n ja psykologi M.R.:n lisälausunnoista.

H. oli viranomaisten saavuttamattomissa 6. lokakuuta 1996 asti, kunnes poliisi haki hänet valittajan työpaikalta. Hänet sijoitettiin tuolloin perhekeskukseen. Valittajalle ilmoitettiin hänen olinpaikkansa 22. lokakuuta 1996.

8. lokakuuta 1996 H.:lle tehtiin tutkimukset yliopistollisessa sairaalassa. Lastenlääkäri H.L. lausui kirjallisesti 21. marraskuuta 1996 ettei hän ollut löytänyt tutkimuksessaan mitään merkkejä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Hän havaitsi, että H.:n käyttäytyminen oli hänen ikäiselleen normaalia. Tri H.L. ei kuitenkaan ottanut mitään kantaa aikaisempiin lääkärinlausuntoihin.

Sosiaalityöntekijöiden ja yliopistollisen sairaalan yhteisessä tapaamisessa 21. lokakuuta 1996 ilmaistiin epäilyä uusien seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien tutkimusten aloittamisen suhteen.

8.:sta lokakuuta 16.:een heinäkuuta 1997 H. oli lastenpsykiatrisissa tutkimuksissa Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa joulukuussa 1995 tehdyn päätöksen perusteella. Tänä aikana valittajaa kuultiin poliklinikalla 16. joulukuuta 1996 ja 28. huhtikuuta 1997, ja hänen kanssaan keskusteltiin puhelimesta 20. helmikuuta ja 1. huhtikuuta. Kirjallisessa lausunnossaan 15. syyskuuta 1997 lastenpsykiatri M.R. kuvasi H.:ta hyvin yksinäiseksi, 6-vuotiaaksi tytöksi, jonka perusihmissuhteet vanhempiin, veljeen ja muihin läheisiin olivat ristiriitojen sävyttämät. Tutkimus ei koskenut seksuaalista hyväksikäyttöä, koska sellainen tutkimus olisi vahingoittanut lapsen mielenterveyttä. H.:n arvioitiin kärsivän vakavasta stressireaktiosta, hänellä oli sopeutumisvaikeuksia ja hän tarvitsi pitkä-aikaista lastenpsykiatrista hoitoa. Lausunto suositteli lastensuojelutoimia lapsen suojelemiseksi.

7. marraskuuta 1996 Korkein hallinto-oikeus hylkäsi valittajan vaatimuksen suullisesta käsittelystä ja H.:n lisätutkimuksista, sekä piti voimassa Lääninoikeuden ratkaisun huostaanotosta, perustellen asiaa seuraavasti:

'Koska Lääninoikeudessa on pidetty suullinen käsittely, ei ole tarpeen järjestää sellaista Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Huomioon ottaen lausunnot, jotka ovat olemassa, ei lisälausuntoihin ole tarvetta. Perusteet, joita Lääninoikeus on esittänyt, ja kun otetaan lisäksi huomioon H.:n häiriintynyt käytös, Korkein hallinto-oikeus on päätenyt siihen, että huostaanoton perusteet, jotka Lastensuojelulain 16 §:ssä ilmaistaan, täyttyivät 27. maaliskuuta 1995. Näin ollen, ottaen huomioon esitetyt vaatimukset, todisteet joita on saatu sekä lain säädökset, joita Lääninoikeus on soveltanut, ei ole mitään syytä muuttaa kyseistä päätöstä.'

Hoitopaikkojen muutokset ja huostassapidon lopettaminen

Sosiaaliviranomaisten kanssa 17. joulukuuta 1996 pidetyssä tapaamisessa valittajalle ilmoitettiin, että H. jonka oli diagnostisoitu kärsivän post-traumaattisesta stressistä, siirrettäisiin pois perhekeskuksesta kuuden kuukauden kuluessa.

24. huhtikuuta 1997 tapaamisessa sosiaaliviranomaisten kanssa valittajalle ilmoitettiin että sijaisperhe oli löytynyt. Valittajaa pyydettiin esittämään kirjalliset kommenttinsa tästä siirrosta.

Samana päivänä hän vaati Lautakuntaa lopettamaan huostaanoton, koska sille ei enää ollut perusteita. Hän esitti, että H.:lle alkuaan perheneuvolassa tehdyt tutkimukset oli tehty sen

ennakkokäsityksen valossa, että seksuaalinen hyväksikäyttö olisi tapahtunut. Tämä luulo oli kategorisesti osoitettu virheelliseksi tri G.A.:n ja psykologi H.H.:n lausunnoissa. H.:n käyttäytymishäiriöiden ei oltu osoitettu johtuneen valittajan kodin olosuhteista. Ennen huostaanottoa hän ei ollut osoittaneet minkäänlaisia häiriintyneidyyden oireita. Lisäksi hänen toiveensa saada asua valittajan kanssa oli kirjattu toistuvasti.

13. toukokuuta 1997 johtava sosiaalityöntekijä hylkäsi valittajan vaatimuksen siitä, että huostaanotto olisi lopetettava, toteamalla että vaihtoehtoja sille ei ollut. Avohuollon tukitoimet eivät olleet riittäviä turvaamaan lapsen terveen fyysisen ja psyykkisen kehityksen. H.:n huostaanotolla viranomaiset turvasivat hänelle turvalliset, kodinomaiset kasvuolosuhteet ja varmistivat hänen psyykkisen kuntoutumisensa samoin kuin terveen ikätason mukaisen kehityksensä. Saatuaan päätöksen valittaja lähetti Lautakunnalle muutoksenhakunsa viranomaisen päätökseen.

Kirjelmässään 19. toukokuuta 1997 hän vastusti H.:n siirtämistä sijaisperheeseen ja ehdotti hänen sijoittamistaan aikaisemman perhehoitajan kotiin, joka oli luvannut ottaa H.:n. H.:n äiti suostui jälleen siirtoon sijaisperheeseen.

21. toukokuuta 1997 Lautakunta päätti siirtää H.:n sijaisperheeseen. Siirto tapahtui seuraavana päivänä. Lautakunnan päätöksessä todetaan mm.:

‘Tampereen yliopistollisen sairaalan lääkäri M.R.:n antaman lausunnon mukaan H. kärsii post-traumaattisesta stressistä mm. sieppauksen seuraamuksena. Jotta hän kuntoutuisi H.:lle tulee turvata turvalliset, kodinomaiset kasvuolot. Sellaista sopivaa sijaisperhettä ei löytynyt, joka olisi voinut ottaa lapsen, kun uhkana on että isä sieppaa lapsen. Löytyi perhekoti, jossa on kodinomaiset olosuhteet, ja heillä on pitkä kokemus erilaisten huostaanotettujen lasten hoidosta. Perheessä molemmat vanhemmat ovat kotona ja huolehtivat lapsista.’

26. kesäkuuta 1997 Lautakunta vahvisti viranomaisen päätöksen olla lopettamatta huostassapitoa, tukeutuen perusteihin, jotka kyseisessä viranhaltijan päätöksessä oli. Se mainitsi lisäksi, että huostaanoton alkuperäinen syy oli H.:n häiriintynyt käyttäytyminen, jota oli esiintynyt toistuvasti vuonna 1994. Hänen seksuaalisoitunut käyttäytymisensä poikkesi hänen ikätasoisensa käyttäytymisestä. Hänet oli sijoitettu perhekeskukseen perheneuvolan tutkimusten perusteella. Hänen kasvuympäristönsä oli vaarantanut hänen terveen kehityksensä, eivätkä avohuollon tukitoimet olleet riittäviä.

Valittaja valitti 21. toukokuuta ja 26. kesäkuuta tehdyistä päätöksistä perustellen asiaa sillä, että H.:ta tai muita asianosaisia ei ollut kuultu. Harkitessaan ettei huostaanotolle ollut vaihtoehtoja ja esittäessään etteivät avohuollon tukitoimet olleet riittäviä, Lautakunta oli perustellut asian kahden vuoden takaisilla väitteillä, hankkimatta uutta näyttöä päätöksensä perusteiksi. Hän muistutti, että kun H. noudettiin häneltä lokakuussa 1996 (sieppauksen jälkeen, suom.huom.), sosiaaliviranomaiset olivat vaatineet tehtäväksi uusia tutkimuksia sairaalassa, koska hän oli toimittanut heille asiantuntijalausuntoja. Kuitenkin kun Korkein hallinto-oikeus oli hylännyt hänen valituksensa huostaanoton lopettamisesta, sosiaaliviranomaiset olivat peruneet pyyntönsä sairaalatutkimuksista ja sen sijaan nyt haluavat hänelle omien ohjeidensa mukaista hoitoa.

16. heinäkuuta 1997 sosiaaliviranomaisten, sijaisvanhempien ja sairaalan henkilökunnan tapaamisessa todettiin että sairaalan potilaskertomuksien mukaan H.:n oireet, jotka olivat vähentyneet perhekeskuksessa, olivat edelleen vähentyneet sijaisperheessä.

30. lokakuuta 1997 Lääninoikeus kuuli kolmeatoista todistajaa. Sillä oli käytössään mm. kirjallinen lausunto psykologi E.S.:ltä, jota sijaiskodin henkilökunta oli konsultoinut. 5. joulukuuta 1997 oikeus hylkäsi valittajan valituksen siitä, että H. oli siirretty sijaiskotiin. Perustelut olivat seuraavat:

‘... Kun H. oli otettu huostaan hänet oli virallisesti sijoitettu sijaisperheeseen 6.:sta lokakuuta 1995 6.:een lokakuuta 1996. Todellisuudessa hän oli paossa isänsä kanssa 6. marraskuuta 1995 - 6. lokakuuta 1996, jolloin hänet palautettiin perhekeskukseen. Yliopistollisen sairaalan lääkäri joka tutki hänet karkumatkan jälkeen totesi että hänelle tulee järjestää turvalliset kodinomaiset olosuhteet. H.:n omahoitaja perhekeskuksessa oli sitä mieltä, että sijaisperheeseen sijoittaminen oli hänen etunsa mukaista. Edellisen ja erityisesti kun otetaan huomioon [H.:n] ikä ja se että hän aloittaa koulun, päätös muuttaa asuinpaikkaa huostassapidon toteuttamiseksi ... on ollut lapsen edun mukainen.’

Lääninoikeus hylkäsi myös valittajan vaatimuksen huostassapidon lopettamisesta. Perustelut olivat seuraavat:

‘6. marraskuuta 1995 [valittaja] sieppasi [H.:n], joka oli Lautakunnan huostassa, ja piilotteli häntä eri paikoissa 6. lokakuuta 1996 asti. Pakomatkan jälkeen [H.:n] diagnosoitiin kärsivän monista käytöshäiriöistä, vakavasta post-traumaattisesta stressioireistosta ja sopeutumisvaikeuksista. Huostassapidon aikana on ollut vaikea päästä yhteistyöhön sosiaaliviranomaisten [ja valittajan kanssa]. Tässä tilanteessa päätös jatkaa huostassapitoa on hänen etunsa mukainen.’

Valittaja valitti edelleen vaatien suullista kuulemista Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Hän perusteli tätä mm. sillä että H.:ta olisi pitänyt kuulla ennen Lautakunnan päätöstä.

Vastauksena valittajan jatkokyselyyn siitä, milloin huostassapito lopetetaan, huoltosuunnitelmassa 24. huhtikuuta 1998 todetaan, että H. kävi prosessia asettuakseen sijaiskotiin. Hänellä meni hyvin koulussa, ja hän voi jäädä perhekotiin niin pitkäksi ajaksi kuin on tarpeen. Todettiin myös, että sosiaaliviranomaiset konsultoivat psykiatrian asiantuntijaa selvittääkseen H.:n pitkäntähtäimen tarpeet, tarvitseeko hän pitkä-aikaista sijoitusta vai voidaanko huostassapito lopettaa.

Keväällä 1998 sosiaaliviranomaiset tarkastivat valittajan ja hänen avovaimonsa kodin. Mitään raporttia asiasta ei näytä tehdyn.

12. kesäkuuta 1998 järjestetyssä tapaamisessa, johon valittajaa ei ollut kutsuttu, sosiaaliviranomaiset, sairaalan henkilökunta ja perheneuvola olivat yksimielisiä siitä, että H.:lla ilmenneet oireet olivat ‘enemmän kuin todennäköisesti’ seuraamusta siitä että häntä oli seksuaalisesti hyväksikäytetty. Nyt sijaishuolto oli antanut H.:lle riittävästi turvaa ja nykyisissä olosuhteissa hänen oli mahdollista kasvaa tasapainoiseksi nuoreksi ja aikuiseksi. Huostaanoton lopettamisella olisi ennalta arvaamattomat seuraukset. Tapaamisia valittajan kanssa voitaisiin tulevaisuudessa tukea.

11. tammikuuta 1999 Korkein hallinto-oikeus, järjestämättä suullista kuulemista hylkäsi valittajan Lääninoikeuden 5. joulukuuta 1997 päätöstä koskevan valituksen. Tuomioistuin totesi dokumentoidun näytön laajuuden, sekä alempien tuomioistuinten suullisissa käsittelyissä hankkimat todisteet riittäviksi seuraavaan päätökseen:

‘Lastensuojelulain 27 § 1 mom. mukaan sosiaalilautakunnan tulee aina kun se on lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen mahdollista selvittää hänen omat toiveensa ja mielipiteensä ja taata lapselle joka on täyttänyt 12 vuotta, samoin kuin hänen vanhemmilleen mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa koskien lapsen ottamista huostaan ja sijoittamista kodin ulkopuolelle tai huostaanoton lopettamista. Ottaen huomioon, että H. tutkittiin yliopistollisen sairaalan lastenpsykiatrian yksikössä, ja että näiden tutkimusten perusteella hän kärsi vakavasta stressireaktiosta ja sopeutumisvaikeuksista, ja ottaen huomioon, että [lautakunnan] 21. toukokuuta 1997 tekemän päätöksen mukaan, hän oli tutustumiskäynnin jälkeen sanonut, että hän halusi muuttaa perhekotiin, vaikkakin hänen mielipiteensä on myöhemmin vaihdellut, on hänen mielipiteensä selvitetty yllä mainitun lain tarkoittamalla tavalla.

Ennen kuin valituksesta tehtiin ratkaisu, osapuolilla oli ollut tilaisuus tulla kuulluiksi. Lääninoikeudessa järjestettiin suullinen käsittely joten oikeus tulla kuulluksi oli järjestetty. Myös Korkein hallinto-oikeus on antanut valittajalle mahdollisuuden saada haltuunsa kaikki jutun asiakirjat. Näin ollen hänellä on ollut kaikki se materiaali, jonka perusteella päätös on tehty.

Lastensuojelulain 1 §:n mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeiseen kasvuympäristöön sekä harmoniseen ja tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Kun tarkastellaan esitettyä näyttöä syistä, jotka johtivat huostaanottoon, Lastensuojelulain 16 ja 20 pykälissä määritellyt perusteet olivat olemassa [H.:n] psyykkiset oireet ja muutokset, joita hänen elämässään on tapahtunut, olosuhteet joissa huostassapitoa jatkettiin ja asuinpaikan muuttaminen kodin ulkopuolelle. Näillä perusteilla ottaen huomioon lainsäädännön jolla Lääninoikeus päätöksensä perustelee, ei päätöksen muuttamiselle ole perusteita.’

Huoltosuunnitelmanevottelussa 15. tammikuuta 1999 valittajan vaatiessa huostaanoton purkua, sovittiin että sosiaaliviranomaiset pitäisivät kokouksen lastenpsykiatrian asiantuntijoiden

kanssa sen arvioimiseksi milloin voitaisiin järjestää tutkimukset yliopistollisen keskussairaalan perhe-osastolla.

28. tammikuuta 1999 sosiaaliviranomaiset kustansivat valittajan ja H.:n tutkimukset kyseisellä osastolla. Nämä tutkimukset toteutettiin joulukuussa 1999 ja ne koskivat valittajan kykyä vanhemmuuteen, vuorovaikutusta H.:n kanssa ja H.:n psyykkistä tilannetta ja terapian tarvetta. Lausunnossaan 3. helmikuuta 2000 lääkärit P.P-A. ja E.K. totesivat mm. että H.:n psyykinen tilanne oli selvästi parantunut huostassapidon aikana, johon hän näytti sopeutuneen hyvin. Hän kärsi vielä vakavasta emotionaalisesta häiriintyneisyydestä, joka vaatisi kaksi terapiaistuntoa viikossa seuraavan kahden tai kolmen vuoden ajan. Hänen ja valittajan välisessä suhteessa oli pidättyvyyttä ja etäisyyttä, mutta mahdollisuus heidän suhteensa parantamiseen oli olemassa. H. tarvitsi pitkä-aikaista yksilöterapiaa ja pitkäkestoista yhteistyötä perheen, sijaisperheen ja sosiaaliviranomaisten kesken. He ehdottivat, että valittaja ja H. tulisivat yhteiseen hoitoistuntoon kesä- ja elokuussa 2000.

13. maaliskuuta 2000 pidetyssä sosiaaliviranomaisten ja vanhempien tapaamisessa sovittiin, että H.:n ja valittajan suhdetta tarkkaillaan psykiatrisella perheosastolla kesäkuussa ja elokuussa 2000, jotta saataisiin lausunto mahdollisuuksista huostassapidon lopettamiseen. Lisäksi sovittiin, että H.:lle järjestettäisiin terapiaa. Terapia alkoi huhtikuussa 2000.

Lausunnossaan 28. syyskuuta 2000 tri P-P.A. kirjoittaa seuraavasti:

‘On ollut vaikeaa päästä yhteistyöhön ja hoitosuhteeseen osastolla, eikä toimivaa yhteistyösuhdetta ole kyetty luomaan ... Isällä on vaikeuksia prosessoida H.:n tilannetta emotionaalisella tasolla ja nähdä miten rasittavia jatkuvat ... oikeudenkäynnit ovat lapselle. Hän on toistuvasti ilmaissut epäluottamuksensa viranomaisiin sekä hoidon tavoitteisiin ja perusteisiin. Myös hänen asenteensa H.:n yksilöterapiaan on muuttunut alkuaan positiivisesta nyt negatiiviseksi. Johtuen hänen hyväksymisestäään H.:n hoito on ongelmallista ... Isän suostumus H.:n yksilöterapiaan on epävarma. Ottaen huomioon yllä oleva sekä heidän vuorovaikutuksensa karttelevuus ja etäisyys ... ei edellytyksiä huostaanoton purulle ole. ... Hoito tulee keskittää H.:n yksilöterapiaan. Toistaiseksi vuorovaikutushoitoa osastolla ei suositella.’

Tapaamisrajoitukset

27.:sta tammikuuta 8.:een helmikuuta 1995 muodollista päätöstä tapaamisoikeuksista ei ollut.

Kiireellinen huostaanotto 8. helmikuuta 1995 sisälsi tapaamisrajoitukset siten, että valittaja ja H. voivat tavata kahdesti viikossa valvotusti. Valittaja allekirjoitti sopimuksen koskien aikaa 7. - 23. helmikuuta 1995. Hänen kuvauksensa mukaan tilanne oli kuitenkin se, että hän vastusti rajoituksia, vaikka allekirjoitti paperin. Hallituksen mukaan tapaamisrajoituksia ei ollut tuona aikana, koska valittaja oli hyväksynyt järjestelyn.

Lautakunnan päätös 24. helmikuuta 1995, jolla kiireellinen huostaanotto hyväksyttiin, sisälsi tapaamisrajoituksen, jonka mukaan valittaja ja H. saivat tavata kerran viikossa valvotusti.

Lautakunnan 27. maaliskuussa 1995 antaman päätöksen mukaan, 24. maaliskuuta 1995 olleessa kokouksessa oli vanhempien kanssa sovittu, että H. jatkaisi asumista äidin luona ja valittaja tapaisi H.:ta valvotusti. Päätöksessä ei määritelty tapaamisten määrää ja se piti tarkastaa vuoden 1995 lopulla. Valittajalla oli asiamies Lautakunnan kokouksessa 27. maaliskuuta 1995. Kokouksen jälkeen valittajalle ilmoitettiin, että hän voi tavata H.:ta perhekeskuksessa kerran viikossa.

26. lokakuuta 1995 päivätyssä huoltosuunnitelmassa, joka oli tehty kun valittajaa oli tavattu 11. lokakuuta 1995, tapaamisia oli vähennetty perhekeskuksessa tapahtuvaksi, yhdeksi valvotuksi kolmen tunnin tapaamiseksi kerran kuukaudessa, alkaen 6. marraskuuta. Järjestely oli voimassa maaliskuuhun 1996. Valittaja vastusti rajoituksia ja esitti, ettei hänelle ollut annettu tarvittavia asiakirjoja. Määrämuotoista päätöstä ei tehty.

6. marraskuuta 1995 tapahtuneen sieppauksen seuraamuksena lautakunta teki päätöksen 8. marraskuuta 1995 ja kielsi tapaamiset 1996 toukokuun 31. päivään asti lastensuojelulain ja 25 §:n ja asetuksen 9 §:n perusteella. Valittaja oli kutsuttu lautakunnan kokoukseen, mutta hän

lähetti sinne kirjeen, joka oli luettu ääneen. Kuten ylempänä todetaan H. oli valittajan huostassa 6. lokakuuta 1996 asti.

22. lokakuuta 1996 perhekeskuksen johtaja teki määrämuotoisen päätöksen, jolla kaikki tapaamiset valittajan ja H.:n välillä kiellettiin marraskuun 21. päivään 1996 asti sieppausriskin vuoksi. Valittajalle kerrottiin, että kiellosta huolimatta hänen annettaisiin tavata H.:ta hänen terapiakäyntiensä yhteydessä sairaalassa. 22. lokakuuta Lautakunta teki päätöksen jatkaa tapaamisrajoituksia 30. päivään toukokuuta 1997. Se vetosi sieppaukseen, jolla valittaja oli piilotellut lasta viranomaisilta 11 kuukautta. Vedoten Hallintomenettelylain 15 §:n 3 ja 4 mom. Lautakunta ei kuullut valittajaa, koska sellainen kuuleminen olisi voinut vaarantaa päätöksen tarkoituksen, eikä päätöksentekoa voitu lykätä. Valittaja valitti Lääninoikeuteen. Vastaselityksensä tähän valitukseen 21. tammikuuta 1997 Lautakunta esitti valittajan sanoneen käydessään sairaalassa 16. joulukuuta 1996, että hän aikoo siepata H.:n uudelleen. Lisäksi sieppausuhka ei ollut ainoa syy tapaamisrajoituksiin, vaan H. oli diagnosoitu kärsivän post-traumaattisesta stressireaktiosta, johon hän tarvitsi hoitoa.

11. helmikuuta 1997 lähettämässään kirjeessä johtava sosiaalityöntekijä tarkensi 22. marraskuuta 1996 määrättyä tapaamiskieltoa. Kiellosta huolimatta valittaja sai tavata H.:n terapiakäyntien yhteydessä sairaalassa, sekä kirjoittaa ja soittaa hänelle perhekeskukseen. Näin rohkaistuna hän ei kuitenkaan näytä käyttäneen tätä mahdollisuutta.

21. helmikuuta 1997 Lääninoikeus kumosi 22. marraskuuta 1996 asetetun tapaamiskielton ja palautti asian Lautakunnalle sen perusteella, että Lautakunta ei ollut esittänyt riittäviä perusteita kuulematta jättämiselle ennen päätöksen tekemistä. Päätös annettiin tiedoksi sosiaaliviranomaisille 20. maaliskuuta 1997.

21. helmikuuta 1997 Lautakunta teki tapaamisrajoituksista määrämuotoisen päätöksen, joka oli voimassa 31. joulukuuta 1997 asti. Tapaamisten määrä ja toteuttaminen tuli sopia huoltosuunnitelman yhteydessä sen mukaan missä H. tuli asumaan. Valittajaa kuultiin asiassa 24. huhtikuuta 1997.

1:stä syyskuuta 1997 sosiaaliviranomaiset yrittivät toistuvasti järjestää tapaamisia valittajan kanssa uuden huoltosuunnitelman laatimiseksi, jotta sovittaisiin tulevista tapaamisista hänen ja H.:n välillä. Hän ei kuitenkaan koskaan hyväksynyt ehdotettuja päiviä tai tehnyt omaa ehdotusta.

Kirjeessään 5. tammikuuta 1998 valittaja vaati, että perhekotia informoidaan hänen oikeudestaan tavata H.:ta, koska viimeinen rajoituspäätös oli mennyt umpeen 31. joulukuuta 1997. Kirjeessään 16. tammikuuta 1998 sosiaaliviranomainen kertoi hänelle, että normaali käytäntö tapaamisjärjestelyissä, kun lapsi oli sijoitettu sijaisperheeseen, on että asiasta sovitaan sosiaaliviranomaisten kanssa siten, että sijaisvanhemmat ja vanhemmat ovat paikalla. Viranomainen huomautti seuraavaa:

‘... olemme useamman kerran yrittäneet järjestää neuvottelua sopiaksemme H.:n ja sinun välisistä tapaamisista asiassa onnistumatta. Tilanne on nyt se että emme ole tehneet rajoittamispäätöstä, mutta olemme sopineet perhekodin kanssa, että voit tavata H.:ta siellä. Tapaamisten tiheys on kerran kuussa ja voit sopia suoraan perhekodin kanssa sopivat päivät ...’

20. tammikuuta 1998 perhekoti ja valittaja sopivat, että valittaja ja H. tapaisivat isoisän kodissa. Sosiaaliviranomaiset informoivat valittajaa 21. tammikuuta 1998 päivätyllä kirjeellä, että hän voi tavata H.:ta vain sijaiskodissa, koska H. ei ollut tavannut häntä pitkään aikaan. Kumpikaan sosiaaliviranomaisen kirjeistä ei sisältänyt määrämuotoista päätöstä.

Sosiaaliviranomaiset yrittivät helmikuussa 1998 järjestää tapaamisen huoltosuunnitelman laatimiseksi, mutta tapaaminen pidettiin vasta 9. maaliskuuta 1998. Huoltosuunnitelman mukaan valittaja sai tavata H.:ta kaksi kertaa kuussa sijaiskodissa ja kerran isoisän kodissa. Johtava sosiaalityöntekijä vierailisi valittajan kodissa 7. huhtikuuta 1998. Sosiaaliviranomaiset eivät hyväksyneet valittajan ehdotusta, että H. kävisi hänen kodissaan joka toinen viikonloppu. Määrämuotoista päätöstä ei tehty.

Huoltosuunnitelmakokouksessa 17. huhtikuuta sosiaaliviranomaiset eivät hyväksyneet

valittajan ehdotusta, että H.:n sallittaisiin olla hänen ja hänen avovaimonsa luona joka toinen viikonloppu. Huoltosuunnitelmassa 24. huhtikuuta 1998 määrättiin yksi tapaaminen kuukaudessa perhekodissa ja että sijaisvanhemmat tuovat H.:n isän isän kotiin yhdeksi päiväksi. Valittaja sai käydä ulkoilemassa H.:n kanssa, kunhan hän ei aiheuttanut tilanteita, jotka hämmäntäisivät häntä sen suhteen, mikä oli tuolloin hänen pysyvä kotinsa. Tapaamisrajoitukset olivat voimassa 26. kesäkuuta 1998. Määrämuotoista päätöstä ei tehty.

Huoltosuunnitelmanevottelun 26. kesäkuuta 1998 jälkeen tapaamisista näytetään sovitun yksimielisesti. Sovittiin että H. kävisi valittajan luona joka toinen viikonloppu lauantaista sunnuntaihin. Hän voisi viettää kesällä viikon isoisänsä luona. Huoltosuunnitelmassa todetaan, että huostaanoton perusteet olivat olemassa sen päätöksen mukaan, joka oli tehty samassa kuussa pidetyssä kokouksessa. Huoltosuunnitelmanevottelussa 18. syyskuuta 1998 sovittiin, että H. vierailee valittajan luona joka toinen viikonloppu perjantaista sunnuntaihin ja viettää syyslomansa hänen luonaan. Joululomasta sopsisivat sijaiskoti ja valittaja keskenään. Huoltosuunnitelmanevottelussa 15. tammikuuta 1999 sovittiin että viikonloppuvierailut jatkuisivat kuten aikaisemmin. H. sai viettää myös talviloman valittajan kanssa. Huoltosuunnitelmanevottelussa 13. maaliskuuta 2000 sovittiin että H. voi viettää kesäkuussa 2000 neljä viikkoa valittajan luona. Näköjään H. on tämän jälkeen käynyt valittajan luona joka toinen viikonloppu ja viettänyt osan kesälomastaan hänen luonaan.

Huolto-oikeudenkäynnit ja muut tapahtumat

Siviilikäsittelyssä Tampereen käräjäoikeudessa 15. maaliskuuta 1995 H.:n äiti vaati, väitteiden mukaan sosiaaliviranomaisten suosituksesta, että hänelle myönnettäisiin lastensa yksinhuolto ja että H. määrättäisiin asumaan hänen luonaan. Välipäätöksessään 15. kesäkuuta 1995 käräjäoikeus määräsi H.:n asumaan äidillään huostaanoton purun jälkeen. Se lykkäsi jutun lopullisen ratkaisemisen.

Syyskuussa 1996 valittaja muutti yhteen henkilön kanssa, jonka kanssa hän avioitui 1999.

3. helmikuuta 1998 käräjäoikeus vahvisti valittajan ja H.:n äidin välisen sopimuksen, jossa K. oli yhteishuollossa, mutta valittaja oli yksin H.:n huoltaja ja asuisi hänen kanssaan huostassapidon lopettamisen jälkeen.

7. elokuuta 1998 käräjäoikeus vahvisti vanhempien yhteisestä hakemuksesta, että valittaja oli myös K.:n yksinhuoltaja. K. oli muuttanut kesäkuussa 1998 asumaan valittajan ja hänen avovaimonsa kotiin.

Rikosprosessit

30. huhtikuuta 1996 Lautakunta teki valittajasta rikosilmoituksen H.:n seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn perusteella, sekä sillä perusteella, että hän oli siepannut tämän ja näin toiminut vastoin huostaanottoa ja tapaamisrajoituksia.

Yksilöimättömänä päivänä valittaja sai syytteen H.:n seksuaalisesta hyväksikäytöstä, sekä lapsen sieppaamisesta 6. marraskuuta 1995. Tampereen käräjäoikeus järjesti ensimmäisen istunnon 28. toukokuuta 1997. Se kuuli valittajaa ja yhdeksää todistajaa, joita olivat mm. isän äiti, päivähoitaja, lääkärit A.R. ja J.K., sekä otti vastaan lukuisia asiantuntijoiden kirjallisia lausuntoja.

29. tammikuuta 1998 annetussa tuomiossa käräjäoikeus, huolimatta siitä, että se totesi, että H.:n käyttäytyminen silloin kun hänet alkuaan huostaanotettiin ei ollut normaalia hänen ikäiselleen, päätyi siihen, että todisteet eivät osoittaneet, että valittaja olisi syyllistynyt sellaisiin seksuaalisiin tekoihin, joista häntä syytettiin. Se päätti olla käsittelemättä syytteitä, jotka liittyivät sieppaukseen, koska Lautakunta ei ollut osoittanut, että syytteen esittäminen olisi lapsen edun mukaista. Tuomioistuin perusteli asiaa seuraavasti:

‘... Ottaen huomioon syytteessä esitetty, käräjäoikeus ei katso, että olisi luotettavalla tavalla todistettu, että

[valittaja] olisi syyllistynyt raskauttavalla tavalla lapsen seksuaalisen hyväksikäyttöön tai sopimattomaan seksuaaliseen käyttäytymiseen lapsen suhteen ...’

Todistaja A.K. [päivähoitaja] oli tehnyt havaintoja H.:n käyttäytymisestä päivähoitossa marraskuun 16. 1994 ja tammikuun 12. 1995 välisenä aikana. Kun A.K.:ta kuultiin todistajana hän selitti, että hän tarkoitti sanalla ‘pylly’ sukupuolielimiä. Muistiinpanoissa on merkintöjä 35:ltä eri päivältä. A.K.:n muistiinpanojen mukaan H. oli ‘kutitellut’ genitaalejaan kaikkina noina päivinä, ja se oli kestänyt 15:stä minuutista puoleentoista tuntiin ...

Todistaja A-K.R.:n mukaan, joka on lastenpsykiatrian asiantuntija, ... lapsen käyttäytyminen muuttuu seksuaalisävytteiseksi seksuaalisen hyväksikäytön johdosta. Tällaiset lapset masturboivat tavallista enemmän. Todistaja oli aikaisemmin tavannut vain yhden lapsen, joka oli masturboinut näin runsaasti. Lastenpsykiatrinen kirjallisuus ei anna näin laajalle masturboinnille muuta selitystä kuin että lapsi on jollain tavoin ollut seksuaalisuuden kohteena. Todistaja oli sitä mieltä, että lapsi oli ollut sellaisen käyttäytymisen kohteena, joka on sopimatonta lapselle, etenkin kun hänellä oli ollut selkeää patologista käyttäytymistä ... Todistaja ei voi tietää oliko masturbointi jotain, jonka lapsi oli itse löytänyt, mutta on selkeästi osoitettu, että se on jotakin, mitä hän on jollain tavalla tehnyt isän kanssa. Todistajan mukaan H. on vahva ja päättäväinen lapsi, jonka puheet ovat vakuuttavampia kuin lasten puheet yleensä. Todistajan käsityksen mukaan kaikkein tärkein raportointi ovat tässä asiassa päivähoitajan tekemät muistiinpanot ...

Todistaja J.K. joka työskenteli psykologina perheneuvolassa totesi, ettei tytön masturbointi välttämättä merkitse sitä, että hän olisi kokenut inestin. Kuitenkin tytöt, joilla on jonkinlaisia seksuaalisia kokemuksia, ovat usein häiriintyneitä ja heillä on laaja-alaista seksuaalista käyttäytymistä. Yletön masturbointi voi olla merkki muusta kuin seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksesta, esimerkiksi muunlaisesta mentaalista tasapainottomuudesta. On olemassa hyper- tai yliaktiivisia lapsia, ahdistuneita lapsia tai lapsia, joilla on tällaista käyttäytymistä ilman että sille on olemassa selitystä ...’

26. elokuuta 1999 Turun hovioikeus vahvisti hylkäävän päätöksen. Käräjäoikeuden perusteiden lisäksi se totesi mm. että perheneuvolan alkuperäisten tutkimusten perusteella ei voitu vetää sitä johtopäätöstä, että H.:ta olisi seksuaalisesti hyväksikäytetty.

B. Asiaan liittyvä kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö

Asiaan liittyvä lainsäädäntö on Tuomioistuimen tuomiossa K. ja T. v. Suomi [GC] (no. 25702/94, §§ 94-136 ECHR 2001-VII).

VALITUKSET

1. Valittaja esittää, että hänen tyttärensä huostaanotto loukkasi hänen oikeuttaan perhe-elämän kunnioitukseen. Ihmisoikeussopimuksen Artikla 8 § 2 mukaan sen koommin huostaanotto, tapaamisrajoitukset kuin kieltäytyminen purkamasta huostaanottoa, eivät olleet oikeutettuja. Sosiaali- ja lastenpsykiatrian viranomaiset kieltäytyivät havaitsemasta, että seksuaalisen hyväksikäytön epäilyt olivat perusteettomia, eikä heillä ollut tarkoituksenaan vakavasti harkita huostaanoton lopettamista.

2. Valittaja vetoaa lisäksi Ihmisoikeussopimuksen Artikloihin 6. ja 13. Alkuperäiset huostaanottoprosessit, jotka loppuivat marraskuussa 1996 eivät olleet oikeudenmukaisia ja olivat loukanneet valittajan oikeutta siihen, että häntä pidetään syyttömänä, kunnes hänet on laillisesti todettu syylliseksi.

Ensinnä, hänellä ei ollut tasavertaisia mahdollisuuksia verrattuna sosiaaliviranomaisiin. Hänelle ei kerrottu mitä tutkimusmetodeja oli käytetty, hän ei saanut käyttöönsä asiaan liittyvää materiaalia, ja estämällä kaikki H.:n riippumattomat tutkimukset, viranomaiset toimivat

tehokkaasti hänen vastapuolenaan. Esimerkiksi kun hän jätti vastavalituksensa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen tammikuussa 1996, hänelle ei ollut annettu mahdollisuutta saada käyttöönsä perheneuvolassa tehtyjä H.:n haastattelujen ääninauhoja. Kun tämä oikeus vihdoin annettiin toukokuussa 1996 hänen lisäselvityksenä tuli määräajan jälkeen Korkeimmalle hallinto-oikeudelle, jolla ei ollut velvollisuutta ottaa selvitystä huomioon.

Toiseksi, viranomaiset eivät lähteneet syyttömyyden olettamasta. Lisäksi sosiaaliviranomaiset ilmoittivat hyväksikäyttöepäilyn poliisille sen jälkeen kun valittaja esitti vastustavansa huostaanottoa ja sen täytäntöönpanoa ja oli esittänyt psykologi H.H.:n lausunnon.

Kolmanneksi, kuuleminen vain yhdessä tuomioistuinasteessa ei täytä Artiklan 6 vaatimuksia. Valittajan tarkoitus oli Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kuulla todistaja M.:ää sekä muita todistajia sen materiaalin suhteen, jota hän oli saanut tietoonsa vasta Lääninoikeuden päätöksen jälkeen. Sosiaaliviranomaiset olivat salanneet tämän materiaalin oikeuskäsittelystä, ja se oli luovutettu valittajalle huomattavan viivytyksen jälkeen. Näissä olosuhteissa Korkein hallinto-oikeus ei voinut tutkia valitusta objektiivisesti ilman suullista kuulemista. Päätöksessään se ei edes maininnut tätä uutta materiaalia, joka sille oli esitetty.

LAKI

A. Alustavat väitteet

1. *Parttien esitykset*

Hallitus esittää että valittaja ei ollut valittanut Lautakunnan kiireellisestä huostaanottopäätöksestä 8. helmikuuta 1995. Hän ei ollut valittanut myöskään 24. helmikuuta 1995 annetusta päätöksestä, jolla kiireellistä huostaanottoa jatkettiin, ja johon sisältyivät tapaamisrajoitukset. Hän ei ollut valittanut myöskään 8. marraskuuta 1995 annetusta päätöksestä, jolla H.:n hoitopaikkaa muutettiin ja tapaamisia rajoitettiin kestäämään 31. toukokuuta 1996 asti. Kaikista näistä päätöksistä olisi voinut valittaa Lastensuojelulain 35 §:n perusteella.

Valittaja esittää, että viranomainen ei antanut valitusosoitusta koskien kiireellistä huostaanottoa. Lisäksi hän olisi voinut vaatia, että asia on käsiteltävä Lautakunnassa, mutta sellaisella vaatimuksella ei olisi ollut mitään vaikutusta, koska kiireellinen huostaanotto olisi käsitelty samassa kokouksessa kuin tavallinen huostaanotto. Mitä tapaamisrajoituksiin tulee viranomainen ei antanut perusteltua päätöstä tai valitusohjeita.

2. *Tuomioistuimen arvio*

Kun otetaan huomioon kiireellisen huostaanoton ja sitä seuranneen toisen varmentavan kiireellisen huostaanoton väliaikainen ja rajattu luonne ja myöhempi normaali huostaanotto, jotka Lautakunta vahvisti 24. helmikuuta 1995 ja 27. maaliskuuta 1995, Tuomioistuin hyväksyy valittajan esittämän siitä, että näissä erityisolioissa hänet voidaan joka tapauksessa vapauttaa tekemästä erillistä valitusta kiireellisestä huostaanotosta. Hallituksen perusteet tulee sen vuoksi hylätä.

Mitä tulee tapaamisrajoituksiin 24. helmikuuta 1995, tapaamiskieltoon 8. marraskuuta 1995 ja myöhempään päätökseen muuttaa H.:n hoitopaikkaa, Tuomioistuin havaitsee, että hän ei voinut asiaa Lääninoikeuden päätettäväksi. Näin ollen Tuomioistuin hyväksyy Hallituksen esittämän, että valittaja ei käyttänyt kansallisia oikeussuojakeinoja. Tämän vuoksi nämä osuudet valitusta on hylättävä Ihmisoikeussopimuksen Artikla 35 1§ ja 4§ perusteella koskien kansallisten oikeussuojakeinojen käyttämistä.

B. Ihmisoikeussopimuksen Artiklat 6, 8 ja 13

Valittaja esittää, että hänen oikeuttaan perhe-elämän kunnioitukseen on loukattu huostaanotolla ja sen yhdessä tehdyillä toimilla. Hän esittää että viranomaiset kieltäytyivät näkemästä, että häneen kohdistuneet seksuaalisen hyväksikäytön epäilyt olivat perusteettomia, eikä heillä ollut mitään vakavamielistä aikomusta huostassapidon lopettamiseen.

Ihmisoikeussopimuksen Artiklassa 8 todetaan asiaan liittyviltä osin:

“1. Everyone has the right to respect for his family life ...

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”

Valittaja esitti myös useita valituksia koskien Ihmisoikeussopimuksen Artikla 6 ja 13:a.

Artiklassa 6 todetaan asiaan liittyviltä osin:

“1. In the determination of his civil rights and obligations ... everyone is entitled to a fair and public hearing

2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.”

Artiklassa 13 todetaan:

“Everyone whose rights and freedoms as set forth in [the] Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity.”

1. Parttien esittämä

(a) Hallitus

Hallitus esittää, että valittajan ja H.:n välillä oli perhe-elämää, ja että menettelyt, H.:n sijoittaminen äidin luo 2.:sta 7.:een helmikuuta 1995, kiireellinen huostaanotto 8. helmikuuta 1995, normaali huostaanotto 27. maaliskuuta 1995, kieltäytyminen huostaanoton lopettamisesta, sekä tapaamisrajoitukset sisälsivät kajoamisen valittajan perhe-elämään. Valittaja oli kuitenkin 27. helmikuuta suostunut siihen, että H. oli äidillään. H.:n sijoituksen alussa ja maaliskuun 9.:stä 1998 tapaamisista on sovittu. Näiden suhteen ei voida esittää, että kyseessä olisi kajoaminen perhe-elämään. Ensimmäinen tapaamissopimus koski aikaa 7.:stä 23.:een helmikuuta 1995. 9. maaliskuuta jälkeen 1998 huoltosuunnitelmaneuvoitteluja on ollut usein. Näissä neuvotteluissa tapaamisista ja seuraavasta neuvottelupäivästä on sovittu. Neuvottelusta 18. syyskuuta 1998 lähtien huoltosuunnitelma on tehty täysin valittajan toiveiden mukaan. Näin ollen kajoamista ei ole ollut näiden tapaamisten suhteen.

Hallituksen näkemyksen mukaan kiireellinen huostaanotto 8. helmikuuta 1995 oli oikeutettu koska oli tarve tehdä tutkimukset sen suhteen oliko H.:ta seksuaalisesti hyväksikäytetty. Kiireellinen huostaanotto oli tehtävä, koska valittaja oli 2. helmikuuta 1995 kieltänyt suostumuksensa, että H. on äidillään. Kyseinen menettely perustui kansalliseen lakiin, paitsi ajalla 3.:sta 7.:een helmikuuta. Tämä puuttuminen ei perustunut lakiin. Normaali huostaanotto 27. maaliskuuta 1995 perustui lastenpsykiatrin tutkimukseen, jonka tuloksena todettiin, että oli erittäin todennäköistä, että valittaja oli seksuaalisesti hyväksikäyttänyt H.:ta. Koska hänen kehityksensä

oli vakavasti vaarassa, jos hän asui valittajan kanssa, oli huostaanotto ehdottoman välttämätön. Hallitus päätelee, että sitä poikkeusta lukuun ottamatta, että kiireellinen huostaanotto ei ollut voimassa 3.:sta 7.:een helmikuuta 1995, ei kyseessä ole Artiklan 8. loukkaus.

Mitä tulee Lautakunnan päätökseen 27. maaliskuuta 1995, joka sisälsi tapaamisrajoitukset, Hallitus toteaa, että tätä rajoitusta ei ollut annettu niiden ohjeiden mukaan, jotka Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut Lastensuojeluasetuksen 14 §:n perusteella. Näin ollen tämä päätös ei ollut laillinen. Muissa tapaamisrajoituksissa ei ollut tehty virhettä, joten ne olivat laillisia. Tapaamisoikeus ei ole vanhemman vaan lapsen oikeus, eikä sitä voida toteuttaa lapsen edun vastaisesti. Täytyy ottaa huomioon myös sijaisvanhempien mahdollisuudet vastata ja huolehtia lapsen kasvatuksesta. Tapaamiskielto, joka annettiin 22. lokakuuta 1996, ja jota jatkettiin 22. marraskuuta 1996 kestäväksi 30. toukokuuta 1997 asti perustui siihen uhkaan, että valittaja sieppaisi H.:n uudelleen, minkä hän oli ilmoittanut 16. joulukuuta 1996. Tästä kiellosta huolimatta vastaaja sai tavata H.:ta terapiaistunnoissa sairaalassa, ja soittaa hänelle sekä kirjoittaa perhetukikeskukseen. Valittaja ei kuitenkaan käynyt sairaalassa tapaamassa H.:ta. Myös tapaamisrajoitukset 21. toukokuuta 1997 olivat perustuneet vastaajan uhkaukseen siepata H. uudelleen.

Huostaanoton lopettamisessa Hallitus vetoaa hallintotuomioistuinten perusteluihin, joiden mukaan huostassapidolle oli perusteet. On totta, että valittaja vapautettiin seksuaalisen hyväksikäytön rikossyytteistä. Huostaanottomenettelyn tarkoitus on kuitenkin arvioida useampia seikkoja, kuten lapsen tilannetta ja kodin olosuhteita kokonaisuutena, jotta voidaan löytää lapsen edun mukainen ratkaisu. Näin ollen rikosprosessin lopputuloksella ei ole merkitystä. Se mikä on ollut olennaista on lapsen etu. Myöskään vastaajan ja H.:n hoito perheosastolla ei tukenut huostassapidon lopettamista.

Valittajan osallistumisesta päätöksentekoon Hallitus toistaa, että H.:ta oli haastateltu ensimmäisen kerran 27. tammikuuta 1995, ja samana päivänä valittajalle oli kerrottu tutkimusten syy. Ennen 8. helmikuuta tehtyä päätöstä, oli 3. helmikuuta 1995 pidetty perheneuvolassa kokous, jossa olivat molemmat vanhemmat. Valittaja, jolla oli asiamies ei pyytänyt saada tutustua perheneuvolan haastattelunauhoituksiin ennen kuin ne oli toimitettu TEO:oon, josta hän sai nauhoitukset 24 tunniksi. Huostaanoton ja tapaamisrajoitusten valmistelusta Hallitus on sitä mieltä, että valittaja on riittävällä tavalla voinut osallistua päätöksentekoon. Lautakunnan kieltäytyminen kuulemasta valittajaa ennen 22. marraskuuta 1996, korjaantui Lääninoikeudessa. Lisäksi hänellä on ollut mahdollisuus valittaa päätöksistä ja asiaan liittyvä materiaali on ollut hänen saatavillaan.

(b) Valittaja

Valittaja esittää, että H.:n sijoitus 27.:stä tammikuuta 8.:een helmikuuta 1995 ei perustunut lakiin. Hän ei ollut suostunut H.:n sijoittamiseen äidilleen.

Lisäksi sosiaaliviranomaiset ja tri A-K.R. olivat perustaneet tekemisensä siihen epäilyyn, että valittaja oli seksuaalisesti hyväksikäyttänyt H.:ta, ja he olivat kiinnostuneita löytämään vain sellaista todistusmateriaalia joka tuki heidän epäilyään. Viranomaiset olivat kaiken aikaa kieltäytyneet ottamasta huomioon sitä tietoa, että hänet oli vapautettu syytteistä, ja he olivat väitteen mukaan jopa informoineet sijaiskotia siitä, että H. tulisi asumaan siellä riippumatta siitä, vaikka tuomioistuimen päätös osoittaisi päinvastaista.

Valittaja kiistää Hallituksen näkemyksen siitä, että tapaaminen olisi vain lapsen oikeus, ja korostaa että myös vanhemmilla on tämä oikeus.

Valittaja ei ollut hyväksikäyttänyt H.:ta ja viranomaiset kieltäytyivät tekemästä asianmukaisia tutkimuksia. Psykologi H.H. ei omalta puoleltaan löytänyt mitään merkkejä hyväksikäytöstä. Viranomaiset eivät olleet kiinnostuneita neuvottelemaan valittajan kanssa sieppauksen jälkeen, vaan olivat sen sijaan käskeneet häntä 'antautumaan ehdoitta'.

Siihen miksi valittaja ei mennyt tapaamaan H.:ta sairaalaan, hän kommentoi, että hän ei ollut saanut käyttöönsä kaikkea olennaista materiaalia, joka koski H.:n hoitoa, ja että hän oli vaatinut

kaikki tutkimukset nauhoitettaviksi, mutta tästä oli kieltäydytty. Näin ollen hän ei tällaisessa epäluottamuksen ilmapiirissä halunnut riskeerata sitä, että hänen vierailujaan olisi käytetty häntä vastaan oikeuskäsittelyissä.

Huostaanottokäsittelyissä Lääninoikeus perusti päätöksensä seikkoihin, joita ei ollut Lautakunnan päätöksissä, kuten sieppaukseen ja stressiin jota sen väitettiin aiheuttaneen. Näin ollen häntä estettiin valmistautumasta käsittelyyn. Lisäksi Lääninoikeus ei nähnyt, että väitetty stressi, josta H. kärsi oli seuraamusta tekijöistä, jotka liittyivät hänen toistuviin siirtämisiinsä. Valittajan äiti ja hänen avopuolisonsa olivat syytteessä avunannosta sieppaukseen, joten he eivät voineet ottaa sitä riskiä, että olisivat tulleet todistamaan olosuhteista joissa H. eli pakomatkan aikana.

Valittaja esittää lisäksi, että sosiaaliviranomaista olivat päättäneet jo 12. kesäkuuta 1998 jatkaa H.:n huostassapitoa siihen asti että hän on täysi-ikäinen. Vastaajan vaatimukseen 15. tammikuuta 1999 huostaanoton lopettamiseksi ei ole edes vastattu.

Valittaja esittää, että H.:n siirtämiselle pois hänen hoidostaan ilman perusteita, ei ollut lapsen edun mukaista. Hän toteaa, ettei häntä kuultu huostaanotossa tai tapaamisten rajoittamisessa. Viranomaiset olivat ryhtyneet toimiin jo marraskuussa 1994, mutta kun hänelle oli asiasta ilmoitettu vasta 27. tammikuuta 1995. Huoltosuunnitelmaneevottelut olivat viranomaisten puolelta pelkkää näyttelemää, koska heillä ei ollut mitään aikomusta huostaanoton lopettamiseen. Päinvastoin kuin Hallitus esittää, hän oli pyytänyt haastattelunauhoituksia jo lokakuussa 1995, mutta hänen vaatimuksensa hylättiin.

2. Tuomioistuimen arvio

(a) Ihmisoikeussopimuksen Artiklat 8. ja 6 § 1

Kiireellinen huostaanotto ja tavallinen huostaanotto

Tuomioistuin huomio että Hallitus on todennut, että loukkaus on tapahtunut kun kiireellistä huostaanottopäätöstä ei ollut 3.:sta 7.:een helmikuussa 1995.

Tuomioistuin toteaa osapuolten esittämän perusteella, että kiireellinen huostaanotto ja normaali huostaanotto nostavat esiin vakavia Ihmisoikeussopimuksen alaiseen tosiseikastoon ja laillisuuteen liittyviä kysymyksiä, joiden ratkaiseminen edellyttää esitettyjen seikkojen merkityksen arviointia. Tuomioistuin on päätenyt siihen, että tämän vuoksi valitus ei ole lähtökohdiltaan perusteeton siinä merkityksessä, joka on ilmaistu Ihmisoikeussopimuksen Artikla 35 § 3:ssa. Muita perusteita hylkäämiselle ei ole esitetty.

Väite siitä, ettei perhettä pyritty jälleenyhdistämään

Tuomioistuin toistaa sen johtavan periaatteen, jonka mukaan huostaanotto tulee nähdä väliaikaisena toimena, joka on lakkautettava heti kun olosuhteet sallivat, ja että kaikkien toimien, joita väliaikaiseen huoltoon liittyvät tulee tähdätä siihen, että alkuperäinen perhe jälleenyhdistetään (ks. etenkin Olsson (no. 1) tuomio 24. maaliskuuta 1988, Sarja A, ss. 36-37 § 81). Toimivaltaisen viranomaisen positiivinen velvollisuus pyrkiä perheen jälleenyhdistämiseen niin pian kuin se on kohtuudella mahdollista, lähtee siitä, että huostaanoton alusta lähtien pidetään huolta siitä, että jälleenyhdistämistä harkittaessa otetaan tasapuolisesti huomioon lapsen etu (ks. K. ja T. V. Suomi (GC) no. 25702/94 § 178 ECHR 2002-VII) (Huom! Tämä lause oli niin monimutkainen, etten takaa ymmärsinkö oikein A:S.) Näin ollen oikeudenmukainen tasapaino on löydettävä sen suhteen onko lapsen etu olla huostassa vai onko vanhempi jälleenyhdistettävä lapsen kanssa. Kun tätä tasapainottamista tehdään Tuomioistuin pitää erityisen tärkeänä lapsen etua, joka saattaa ylittää vanhemman edun. Erityisesti on niin, että Ihmisoikeussopimuksen 8. Artiklan mukaan vanhempi ei saa toimia siten, että hän vahingoittaa lapsen terveyttä ja kehitystä (ks. esim. Scozzari and Giunta v. Italy [GC] numerot 39221/98 ja 41963/98, 13.7.2000, § 169,

Reports of Judgments and Decisions 2000-IX , sekä L. v. Suomi no 25651/94, § 122 huhtikuu 2000).

Tuomioistuin on huomionnut sen, että huostaanottoon ryhdyttiin sen epäilyn perusteella, että H.:ta olisi seksuaalisesti hyväksikäytetty. Ajankohtana jona häntä siirrettiin useaan kertaan sijaishuoltopaikkoihin ja huostaanoton lopettamista harkittiin valittajaa epäiltiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Käräjäoikeus hylkäsi 29. tammikuuta 1998 hyväksikäyttösyytteet, hylkäämispäätöksen vahvisti Hovioikeus 26. elokuuta 1999. Hylkäämisen jälkeen tehtiin selvityksiä siitä, oliko mahdollista että valittaja olisi kykenevä sitoutumaan lapseen. Valittaja valitti Lautakunnan päätöksestä olla purkamatta huostaanottoa kahdella oikeustasolla. Läänioikeus järjesti suullisen kuulemisen. Korkein hallinto-oikeus tutki asian sen jälkeen kun valittaja oli Käräjäoikeudessa vapautettu syytteestä. Se tutki hänen vaatimuksensa suullisesta käsittelystä, mutta päätti, että se olisi tässä tapauksessa tarpeetonta.

Käsillä oleva tapaus voidaan erottaa tapauksesta K. ja T. v. Suomi ([GC] siteerattu ylempänä § 179), jossa Tuomioistuin ei löytänyt vakavasti otettavaa tai jatkuvaa pyrkimystä perheen jälleenyhdistämiseen. Se mikä kiinnitti Tuomioistuimen huomion kyseisessä tapauksessa oli viranomaisen poikkeuksellinen horjumaton, kielteinen asenne. Käsillä olevassa tapauksessa valittajan vapauttavan tuomion jälkeen viranomaisen kustansi valittajan ja H.:n tutkimukset joulukuussa 1999 sekä kesäkuussa ja elokuussa 2000, nähdäkseen oliko perheen tilanteessa tapahtunut kehitystä parempaan.

Tämän vuoksi Tuomioistuin ei voi päätyä siihen, että viranomaiset eivät olisi ryhtyneet riittäviin toimiin valittajan perheen jälleenyhdistämiseksi. Sen että nämä toimet eivät johtaneet jälleenyhdistämiseen on nähtävä kuuluvan kansallisen viranomaisen harkintavaltaan.

Tästä seuraa, että Tuomioistuin pitää tätä valituksen osaa selkeästi perusteettomana ja hylkää sen Ihmisoikeussopimuksen 35. Artiklan pykälien 3 ja 4 perusteella.

Tapaamisrajoitukset ja -kiellot

Tuomioistuin havaitsee, että Hallitus on todennut, että Lautakunnan 27. maaliskuuta 1995 asettamia tapaamisrajoituksia ei ollut tehty laillisesti.

Tuomioistuin on päätenyt parttien selvityksen perusteella siihen, että tapaamisrajoitukset ja kiellot nostavat esiin Ihmisoikeussopimukseen kuuluvia vakavia laillisuuskysymyksiä (fact and law), jotka edellyttävät niiden merkityksen tutkimista. Tuomioistuin päätyy sen vuoksi siihen, että tämä osa valitusta ei ole selkeästi perusteeton Ihmisoikeussopimuksen Artiklan 35 § 3:n tarkoittamassa merkityksessä. Muita perusteita, joilla se voitaisiin olla ottamatta käsittelyyn ei ole esitetty.

(b) Ihmisoikeussopimuksen Artikla 6 § 2

Mitä tulee valitukseen siitä, että sosiaaliviranomaiset ja hallinto-oikeudet olisivat esitetyn mukaan loukanneet Artiklan 6 § 2. momenttia, Tuomioistuin toistaa, että syyttömyysolettama, joka ilmaistaan Artiklan 6 § 2.:ssa momentissa, on yksi rikosprosessin 1. momentissa ilmaistun oikeudenmukaisuuden elementti (ks. *Allenet de Ribemont v. France*, judgment of 10 February Series A no. 308, § 35). Se kieltää tuomioistunta etukäteen ilmaisemasta käsitystä siitä, että rikoksesta syytetty on syyllinen, ennen kuin hänet on sellaiseksi lain mukaan todettu (ks. *Minelli v. Switzerland*, judgment of 25 March 1983, Series A no. 62, § 37). Se kattaa myös muiden viranomaisten lausumat meneillään olevasta rikostutkinnasta, joilla yleisöä rohkaistaisiin uskomaan epäillyn syyllisyyteen ja ennakoimaan asian faktoista, pätevän lain tulkinnan auktoriteetin antamaa arviota (ks. *Allenet de Ribemont*, jota on siteerattu ylempänä, § 41).

Artikla 6 § 2.:n soveltaminen ei rajoitu kesken oleviin rikosprosesseihin (ks. *Allenet de Ribemont*, jota on siteerattu ylempänä, § 35). Artikla 6 § 2.:ta voidaan soveltaa myös jos rikosprosessi on päättynyt syytteen hylkäämiseen tai muuhun päätökseen, jonka jälkeen ilmaistaan edelleen epäily syytetyn syyttömyydestä, tai muutoin esitetään arveluja syytteen

hylkäämisen oikeellisuudesta (ks erityisesti seuraavat tuomiot: Sekanina v. Austria, judgment of 25 August 1993, Series A no. 266-A, § 30; O. v. Norway, no. 29327/95, §§ 34-38, ECHR 2003-II and Y v. Norway, no. 56580/00, §§ 43-47, ECHR 2003-II (extracts)).

Tuomioistuin panee merkille, että huostaanottoprosessi ei käsillä olevassa tapauksessa nostanut esiin valittajaan kohdistuvaa rikossyytettä. Kysymys on siitä oliko huostaanottoprosessi kuitenkin yhteydessä rikosprosessiin sellaisella tavalla, jolla se kuuluisi Artiklan 6 § 2:n soveltamisalaan. Käsillä olevassa tapauksessa huolimatta siitä, että valittaja vapautettiin häneen kohdistuneista syytteistä, päätös H.:n sijoittamisesta ja huostaanoton jatkamisesta, ovat juridisesti ja faktisesti erilliset. Riippumatta rikosprosessin lopputulemasta, huostaanottoprosessi ei kuitenkaan ollut seuraamusta siitä.

Tuomioistuin havaitsee, että viranomaiset eivät ole millään tavoin ilmaisseet, että vastaaja olisi rikosoikeudellisessa vastuussa niihin syytteessä mainittuihin tekoihin, joista hänet oli vapautettu (ks. Lundkvist v. Sweden (dec.), no. 48518/99, ECHR 2003-XI and O.L. v. Finland (dec.), no. 61110/00, 5 July 2005).

Mitä tulee siihen, että viranomainen olisi loukannut Artikla 6 § 2.:ta, ja että viranomaisen menettely on tapahtunut tarkkarajaisen rikosprosessin ulkopuolella, ei ole kyse tämän määräyksen loukkauksesta (tässä kohdassa olen epävarma ymmärräkö oikein A.S.)

Tästä seuraa se, että kyseinen valituksen osa tulee hylätä perusteettomana Ihmisoikeussopimuksen Artikla 35 § 3. ja 4. momenttien perusteella.

(c) Ihmisoikeussopimuksen 13. Artikla

Mitä tulee valitukseen Artiklan 13 perusteella Tuomioistuin toteaa, että valittajalla oli mahdollisuus valittaa hallinnollisiin tuomioistuihin huostaanotosta, kieltäytymisestä huostaanoton lopettamiseen, sekä lukuisista tapaamisrajoituksista. On totta, että valittajan valitukset eivät menestyneet. Kuitenkin on niin, että käytetyn keinon tehokkuus Artiklan 13 merkityksessä, ei riipu siitä onko lopputulos suotuisa (ks. Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria, judgment of 19 December 1994, Series A no. 302, § 55). Ei ole mitään perustetta, mikä osoittaisi, että suomalaiset hallintotuomioistuimet eivät yleisellä tasolla täyttäisi niitä tehokkuuden vaatimuksia, joita Artiklassa 13 tarkoitetaan (ks. K. and T. v. Finland [GC], cited above, § 198-199). Tuomioistuin katsoo, että valittajalla oli käytössään menettelyt, jotka täyttävät tämän määräyksen vaatimukset.

Tästä seuraa, että tämä valituksen osa on hylättävä perusteettomana Ihmisoikeussopimuksen Artikla 35 § momenttien 3. ja 4. perusteella.

Tästä syystä Tuomioistuin yksimielisesti päättää että Ihmisoikeussopimuksen Artikloiden 8:n ja 6 § 1 perusteella valitukset koskien kiireellistä huostaanottoa ja normaalia huostaanottoa sekä tapaamisrajoituksia ja -kieltoja, asian on otettava käsittelyyn, ilman ennakoarviota tapauksen meriiteistä.

Päättää valituksen muilta osin käsittelyyn kelpaamattomaksi.

Francoise ELENSS-PASSOS Nicholas BRATZA
Deputy Registrar President